

Др Јелена ЂЕРАНИЋ
доцент Правног факултета Универзитета у Бања Луци
научни сарадник Института за упоредно право у Београду

ПРИМЕНА НАЦИОНАЛНИХ ПРОПИСА ДРЖАВА ЧЛАНИЦА ЕУ У ОКВИРУ СИСТЕМА УНИТАРНЕ ПАТЕНТНЕ ЗАШТИТЕ

Резиме

Европски савет је у јуну 2012. године изменио Предлој уредбе о сировођењу ближе сарадње у области стварања унитарне патентне заштите у смислу да су из његове садржине уклоњене одредбе које су се тичале директних и индиректних повреда и ограничења унитарног патента. Оваквом посљедицу оштро се успротивио Европски парламенти. У децембру 2012. године постигнуто је компромисно решење којим је предвиђено да се у случају повреда и ограничења унитарног патента примењују национални закони држава чланица ЕУ које учествују у ближој сарадњи. Различити национални патентни закони требало би да буду хармонизовани у складу са Сјоразумом о јединственом патентном суду. Осим тога, примена националних прописа предвиђена је и у вези са правима раније корисника, патентом као предметом својине и принудним лиценцама. Позивање на национална законодавства држава чланица у сувројности је са самом природом унитарне патентне заштите и унитарним дејством унитарног патента. Стога, овај рад настоји да расветли да ли и у којој мери примена националних прописа доприноси даљој фрагментацији патентног режажа у ЕУ.

Кључне речи: унитарни патент, Европска унија, национални прописи, унитарно дејство, фрагментација.

I Уводне напомене

Након више деценија рада на успостаљању јединственог система заштите проналазака у ЕУ у децембру 2009. године у Савету је постигнут политички споразум о стварању унитарне патентне заштите и оснивању новог правосудног органа за решавање спорова у вези са европским патентом и европским патентом са унитарним дејством (унитарним патентом). Док је успостављање унитарне патентне заштите предвиђено уредбама, оснивање суда за решавање патентних спорова засновано је на међународном споразуму.

Највећу препреку успостављању јединственог система заштите проналазака у ЕУ годинама је представљао режим превођења. У складу са политичким споразумом из 2009. године, Европска комисија је у јулу 2010. године изнела Предлог уредбе о спровођењу ближе сарадње у области стварања унитарне патентне заштите која се тиче превођења. На основу Уговора из Лисабона акти којима се утврђује језички режим за права интелектуалне својине доносе се једногласно.¹ Међутим, у новембру 2010. године, државе чланице ЕУ, у Савету за конкуренцију, нису успеле да постигну консензус. Шпанија и Италија оштро су се противиле предложеном режиму превођења. Стога је у децембру 2010. године дванаест заинтересованих земаља² званично затражило покретање механизма ближе сарадње. У фебруару 2011. године прикључило им се још тринаест држава чланица ЕУ.³

У складу са одредбама Уговора из Лисабона, Савет је у марту 2011. године одобрио покретање ближе сарадње у области стварања унитарне патентне заштите. Већ у априлу 2011. године, Комисија је спровела у дело одлуку двадесет пет земаља и предложила две уредбе о унитарној патентној заштити: Предлог уредбе Европског парламента и Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања унитарне патентне заштите (УУПЗ)⁴ и Предлог уредбе Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања унитарне патентне заштите која се тиче превођења.⁵

1 Уговор о функционисању ЕУ (УФЕУ), чл. 118 ст. 2: „Савет, одлучујући у складу са посебним законодавним поступком, утврђује уредбама језичке режиме на европском нивоу. Савет одлучује једногласно, после консултовања Европског парламента“.

2 То су Данска, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Литванија, Луксембург, Холандија, Пољска, Словенија, Шведска и Уједињено Краљевство.

3 То су Белгија, Бугарска, Чешка, Ирска, Грчка, Кипар, Летонија, Мађарска, Малта, Аустрија, Португалија, Румунија и Словачка.

4 Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection, *OJ L 361/1*.

5 Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements agreement, *OJ L 361/1*.

Међутим, на састанку шефова држава и влада земаља чланица ЕУ, одржаном 29. јуна 2012. године донета је одлука која је потпуно променила редован ток поступка успостављања унитарне патентне заштите. Тога дана, под притиском Уједињеног Краљевства, Европски савет одлучио је да се Предлог уредбе измени у смислу да се из његове садржине уклони неколико одредби којима је било предвиђено материјално право унитарног патента. Реч је одредбама 6, 7 и 8 које су се односиле на директне повреде, индиректне повреде и ограничења унитарног патента. На овај начин елиминисана је надлежност Европског суда правде (ЕСП) у области стварања унитарне патентне заштите, што је и био давнашњи британски циљ.⁶ Оваква одлука оквалификована је као противзаконита⁷ и наишла је на оштро противљење, не само у научним и стручним круговима, већ и међу појединим институцијама ЕУ. Ипак, да би се до краја 2012. године усвојио тзв. патентни законодавни пакет, пронађено је компромисно решење, познатије као „кипарски компромис“.⁸ Оно се састоји у упућивању на одредбе националних закона држава чланица које учествују у ближој сарадњи када је реч о директним и индиректним повредама и ограничењима. Предвиђено је да ће различити национални прописи бити хармонизовани на основу Споразума о јединственом патентном суду (СЈПС). Осим тога, УУПЗ предвиђа примену националних прописа у вези са правима ранијег корисника, патентом као предметом својине и принудним лиценцама. Стога се поставља питање да ли примена одредби националних законодавстава држава чланица доприноси даљој фрагментацији система унитарне патентне заштите и у којој мери је унитарни патент уопште унитаран?

У првом делу рада испитана је примена националних закона држава чланица ЕУ када је реч о повредама и ограничењима унитарног патента. У овом случају предвиђено је да ће национални прописи бити

6 Вид. Јелена Ђеранић, „Европски патент са унитарним дејством – унитарни патент“, *Право и њивреда*, бр. 4–6/2013, стр. 771.

7 Међу бројним разлозима због којих се ова одлука сматра противзаконитом истичу се:

1. Ови чланови представљају минимум материјалног права унитарног патента и без њих се одредба 118. став 1. УФЕУ не може сматрати правном основом унитарне патентне заштите;
2. Споразум о јединственом патентном суду налази се изван институционалног оквира ЕУ, а једино је он надлежан да доноси одлуке о унитарном патенту који представља део правног поретка ЕУ;
3. Европски савет је, овакавим поступком, прекорачио своја овлашћења.
Вид. Ј. Ђеранић, *нав. чланак*, стр. 771–773.

8 Кипар, као земља председавања ЕУ у другој половини 2012. године, уложио је велике напоре да се постигне поменути компромис. Стога је он и назван „кипарски компромис“.

хармонизовани у складу са одредбама СЈПС. Други део рада посвећен је примени националних прописа у вези са правима ранијег корисника, патентом као предметом својине и принудним лиценцама. У трећем делу размотрено је да ли и у којој мери, овако конципиран унитарни патент, доприноси даљој фрагментацији патентне заштите проналазака у ЕУ.

II Примена националних прописа у случају повреда и ограничења унитарног патента

У складу са УУПЗ носиоци европских патената са унитарним дејством овлашћени су да спрече треће стране од извођења радњи против којих тај патент обезбеђује заштиту на територијама држава чланица које учествују у ближој сарадњи у којима он има унитарно дејство.⁹ С обзиром на то да УУПЗ не садржи одредбе материјалног права унитарног патента, Уредба прописује да су акти против којих патент предвиђа заштиту и ограничења одређени правом које се примењује на европски патент са унитарним дејством у државама чланицама које учествују у ближој сарадњи чије се национално право примењује на европски патент са унитарним дејством.¹⁰ Другим речима, правила о директним и индиректним повредама унитарног патента и ограничењима одређена су националним законодавствима држава чланица ЕУ које учествују у ближој сарадњи.

Дефинитивним усвајањем оваквог решења, у европским научним и стручним круговима, још једном је отворена расправа о прикладности примене националних прописа у оквиру система унитарне патентне заштите, посебно узимајући у обзир саму природу европског патента са унитарним дејством.

Велики део поново је изразио забринутост, као и када је својевремено измењен Предлог уредбе у смислу да су из његове садржине уклоњени чланови 6–8, а након тога усвојен „кипарски компромис“. Одредбама УУПЗ предвиђена је примена националног права, тј. националног патентног закона одговарајуће државе чланице. Међутим, национални закони држава чланица које учествују у ближој сарадњи међусобно се разликују. То значи да ће се у истим ситуацијама примењивати различита законска решења, што је у супротности са прописаном унитарном природом европског патента са унитарним дејством.¹¹

9 Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области стварања унитарне патентне заштите (даље у тексту: УУПЗ), чл. 5 ст. 1.

10 УУПЗ, чл. 5 ст. 3.

11 Nina Machek, „How ‘Unitary’ is the Unitary Patent?“, доступно на адреси: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2407357, 31.3.2015, стр. 24.

Ипак, упућивање на право које се примењује на европске патенте са унитарним дејством у државама чланицама које учествују у ближој сарадњи, може се сагледати и из другачијег угла.¹² Чињеница је да у овом тренутку не постоји такво хармонизовано право које се примењује на европске патенте са унитарним дејством у било којој држави чланици која учествује у ближој сарадњи. Међутим, када тзв. унитарни патентни пакет почне да се примењује, право које ће се примењивати на унитарни патент у вези са радњама против којих патент обезбеђује заштиту биће одређено СЈПС. Реч је о члановима 25–27 Споразума, који одговарају некадашњим члановима 6–8 Предлога УУПЗ. Члан 25 односи се на директне повреде, члан 26 на индиректне повреде и члан 27 на ограничења европског патента са унитарним дејством. Дакле, право које се примењује биће исто у свим државама чланицама које учествују у ближој сарадњи, чиме ће коначно бити афирмисана унитарна природа унитарног патента. Овакаво тумачење такође је у складу са одредбом УУПЗ којом је прописано да су обим тог права и његова ограничења униформни у свим државама чланицама које учествују у ближој сарадњи у којима он има унитарно дејство.¹³

Присећајући се да је својевремено намера Европског савета била да се уклони материјално право из УУПЗ како би се избегла надлежност ЕСП, могло би се рећи да је та оригинална намера осујећена. Одредба УУПЗ на основу које европски патент са унитарним дејством има унитарни карактер и обезбеђује униформну заштиту и има једнако дејство у свим државама чланицама које учествују у ближој сарадњи,¹⁴ може се протумачити у смислу да „једнако дејство“ имплицира једнака правила у вези са повредама и ограничењима унитарног патента. Оваквим тумачењем оставља се простор ЕСП да надзире примену прописа о повредама и ограничењима (хармонизованих на основу СЈПС), као што је првобитно било планирано Предлогом УУПЗ. Претпоставља се да ће ЕСП искористити могућност да попуни правне празнине из УУПЗ, уколико треба да утврди у којој мери је надлежан да надзире деловање новооснованог ЈПС, посебно узимајући у обзир његову проактивну улогу кроз историју када је реч о стварању права.¹⁵

12 *Ibidem*, стр. 24–25.

13 УУПЗ, чл. 5 ст. 2.

14 УУПЗ, чл. 3 ст. 2.

15 Thomas Jaeger, „Shielding the Unitary Patent from the ECJ: A Rash and Futile Exercise“, доступно на адреси: http://www.researchgate.net/publication/257810559_Shielding_the_Unitary_Patent_from_the_ECJ_A_Rash_and_Futile_Exercise, 29.3.2015.

III Упућивање на законодавства држава чланица у погледу права ранијег корисника, патента као предмета својине и принудне лиценце

У одређеним ситуацијама, предвиђено је и упућивање на оригинална национална законодавства држава чланица које учествују у ближој сарадњи.¹⁶ Када је реч о правима ранијег корисника, унитарном патенту као предмету својине и принудној лиценци, УУПЗ и СЈПС упућују на национална права држава чланица. Сви претходни покушаји успостављања патента ЕУ (Конвенција о комунитарном патенту, Нацрт споразума о европском патентном спору, Нацрт споразума о суду за европски патент и патент ЕУ) регулисали су, у мањој или већој мери, оно што се назива имовински аспекти патената. Међутим, бурна историја успостављања унитарне патентне заштите, утицала је на то да одредбе националних законодавстава држава чланица добију много већу улогу, него што је било планирано.¹⁷

1. Права ранијег корисника

Иако сама УУПЗ не садржи одредбе о правима ранијег корисника, СЈПС предвиђа да се, што се тиче права ранијег корисника, унитарни патент третира као национални патент државе чланице која учествује у ближој сарадњи, а у којој се тражи право ранијег корисника.¹⁸ С обзиром на то да се национални прописи држава чланица разликују, може се закључити да се овде ради о класичној материјалној фрагментацији. Суштински различити стандарди, када је реч о правима ранијег корисника, могу угрозити унитарно дејство унитарног патента и допринети нарушавању равнотеже система патентне заштите у Европи.¹⁹

2. Унитарни патент као предмет својине

Када је реч о унитарном патенту као предмету својине, и у овом случају примењују се национални прописи држава чланица које уче-

16 УУПЗ, чл. 5.

17 Hans Ullrich, „Select from Within the System: European Patent with Unitary Effect“, доступно на адреси: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2159672, 1.4.2015.

18 СЈПС, чл. 28.

19 Reto Hilty, Thomas Jaeger, Mathias Lamping, Hans Ullrich, „The Unitary Patent Package: Twelve Reason for concern“, доступно на адреси: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2169254, 5.4.2015, стр. 3.

ствују у ближој сарадњи. УУПЗ предвиђа да се таквим ситуацијама са европским патентом са унитарним дејством поступа, у целости и у свим државама чланицама које учествују у ближој сарадњи, као са националним патентом државе чланице која учествује у ближој сарадњи у којој патент има унитарно дејство.²⁰ Које се право примењује одређује се на основу тачака везивања које су предвиђене УУПЗ. То је право оне државе у којој је подносилац захтева имао пребивалиште или главно седиште фирме на дан подношења захтева за признање европског патента.²¹ Уколико нема ни пребивалиште ни главно седиште фирме на територији неке државе чланице која учествује у ближој сарадњи на дан подношења захтева за признање европског патента, онда се примењује право државе у којој је имао седиште фирме на дан подношења захтева за признање европског патента.²² Дакле, различити национални закони примењују се на различите европске патенте са унитарним дејством. Ова одредба УУПЗ предвиђа униформна правила, али само за један одређени европски патент са унитарним дејством, а не за све европске патенте са унитарним дејством. Другим речима, на различите европске патенте са унитарним дејством примењиваће се различити национални закони. Стога је унитарно дејство унитарног патента непотпуно.²³

Уколико подносилац захтева није имао пребивалиште, главно седиште фирме или седиште фирме у држави чланице која учествује у ближој сарадњи у којој тај патент има унитарно дејство, са европским патентом са унитарним дејством као предметом својине поступа се као са националним патентом државе у којој Европски завод за патенте има седиште. Дакле, у том случају примењује се немачко право. Захваљујући овој одредби, носиоци патената из држава чланица ЕУ које учествују у ближој сарадњи у бољем су положају, јер се на њих примењује њихово национално право.

Поред тога, носиоци патената из држава чланице која не учествују у ближој сарадњи, а који затим успоставе седиште фирме у некој држави чланице која учествује у ближој сарадњи, нагомилаће патенте на које се примењују различити национални закони.²⁴ Повећани трошкови за управљање оваквим скупом патената, недостатак транспарентности и првна несигурност само су неки од могућих проблема.

Узимајући у обзир све наведено, може се закључити да је ова одредба УУПЗ у супротности са циљевима ЕУ и унитарне патентне заштите када је реч о даљој интеграцији тржишта. Дакле, ова одред-

20 УУПЗ, чл. 7 ст. 1.

21 УУПЗ, чл. 7 ст. 1 тач. а.

22 УУПЗ, чл. 7, ст. 1 тач. б.

23 N. Machek, *нав. дело*, стр. 46.

24 H. Ullrich, *нав. дело*, стр. 36.

ба доприноси фрагментацији патентног пејзажа, много више него што обезбеђује унитарну заштиту.

3. Принудне лиценце

За разлику од претходних покушаја успостављања јединственог система заштите проналазака у ЕУ, УУПЗ не садржи прописе о принудним лиценцама. Уместо тога, принудне лиценце поменуте су у Рециталу 10 УУПЗ. Предвиђено је да такве лиценце представљају део националне политике и права држава чланица које учествују у ближој сарадњи.

а) Доступности принудних лиценци

Упућивање на национално право, када је реч о принудним лиценцама, може да представља препреку државама чланицама које треба да их издају. Како сами Рецитали нису правно обавезујући, државе чланице, приликом издавања принудних лиценци, имаће проблем да се ослоне, тј. да примењују ову одредбу. Правни основ унитарне патентне заштите представља члан 118 став 1 УФЕУ,²⁵ а Уговори се сматрају примарним законодавством ЕУ. Будући да националне принудне лиценце утичу на саму суштину унитарног патента, на његово унитарно дејство, национално право (којим се додељује принудна лиценца) долази директно у сукоб са примарним законодавством, а то је забрањено принципом примата (супрематиче) европског права, утврђеним још шездесетих година 20. века у пресуди *Costa v. ENEL*.²⁶ Дакле, национални прописи не смеју бити у супротности са правом ЕУ, осим ако законодавац ЕУ не додели посебну дозволу, тј. одобрење у том смислу. У конкретном случају, с обзиром на супрематиче права Уније над националним правом, национални судови или управни органи не би смели, доделом територијално ограничених принудних лиценци, задирати у унитарно дејство, изузев у случају када их је законодавац Уније за то овластио. Будући да се Рецитал не може оквалификовати као генерално одобрење за националне власти да негирају унитарно дејство унитарног патента, део доктрине га тумачи као „празно обећање“²⁷ када је реч о доступности принудних лиценци.²⁸

25 УФЕУ, чл. 118 ст. 1: „У оквиру успостављања и функционисања унутрашњег тржишта, Европски парламент и Савет, одлучујући у складу са редовним законодавним поступком, утврђују мере у вези са оснивањем европских тела у циљу обезбеђења униформне заштите права интелектуалне својине у Унији и успостављања централизованог система ауторизације, координације и контроле на нивоу Уније“.

26 *Case 6/64, Flaminio Costa v. ENEL* [1964] ECR, стр. 585 и 593.

27 Н. Ullrich, *нав. дело*, стр. 28.

28 N. Machek, *нав. дело*, стр. 47.

Такво одобрење било би потребно чак и ако се прихвати да је, приликом упућивања на националне прописе, намера законодавца ЕУ била да не користи своје надлежности, већ да, у складу са концептом подељених надлежности између ЕУ и држава чланица (члан 2 ст. 2 УФЕУ),²⁹ регулисање принудних лиценци препусти националном законодавцу. На основу теорије о подељеним надлежностима између ЕУ и држава чланица, државе чланице врше своје надлежности у мери у којој је Унија одлучила да прекине са извршавањем својих надлежности. Остављајући по страни питање да ли члан 118 УФЕУ уопште установљава подељене надлежности између Уније и држава чланица, чињеница је да је, успостављањем унитарне патентне заштите, законодавац ЕУ установио искључиво право у односу на које принудне лиценце представљају изузетак. Стога је законодавац ЕУ извршио своје надлежности и тиме онемогућио националног законодавца да делује у тој области. Будући да принудне лиценце не представљају независну регулаторну област, њихово регулисање не може се одвојити од регулисања саме патентне заштите.³⁰ Штавише, њихов циљ и функционисање, односе се на саму суштину патента као искључивог права. У случају зависних патената, принудне лиценце служе да „ублаже“ искључивост у смислу да омогуће доступност основног (независног) патента за зависне проналаске који представљају унапређења основног патента. У осталим случајевима, принудне лиценце се додељују као ограничење искључивости, како би се омогућио приступ неком патентираним проналаску у јавном интересу. Дакле, принудне лиценце право својине претварају у захтев за накнаду, што би у конкретном случају значило да се националним правом негира оно што је законодавац ЕУ успоставио, тачније искључиво право. Стога се, у овом случају, упућивање на национално законодавство не може тумачити у светлу теорије о подељеним надлежностима између Уније и држава чланица.³¹

б) Положај њодносиоца захтева за њринудну лиценцу

Међутим, чак и ако се претпостави да ће националне власти наћи начин да издају принудне лиценце, недостатак хармонизације прописа у овој области представља озбиљан проблем. Одредбе о принудној лицен-

29 УФЕУ, чл. 2 ст. 2: „Када је Уговорима Унији додељена надлежност у области за коју је предвиђена подељена надлежност између Уније и држава чланица, Унија и државе чланице могу доносити законе и усвајати правно обавезујуће акте у тој области. Државе чланице врше своје надлежности у мери у којој је Унија одлучила да прекине са извршавањем својих надлежности“.

30 Н. Ullrich, *нав. дело*, стр. 43.

31 *Ibid.*

ци значајна су компонента сваког патентног система не само у Европи, већ и у целом свету, посебно што се тиче зависних проналазака којима се унапређује основни (независни) патент, недовољног снабдевања тржишта патентираним производима, бригом о јавном здрављу итд. Нарочито када је реч о зависним патентима којима представљају значајан технолошки напредак од економског значаја у односу на проналазак заштићен основним патентом, недостатак униформних прописа доприноси фрагментацији патентне заштите у ЕУ.³²

На овај начин, треће стране које траже приступ патентираној технологији у неповољнијем су положају у поређењу са унапређеним могућностима носилаца унитарног патента.

Прво, носилац патента ужива заштиту на територији свих држава чланица ЕУ које учествују у ближој сарадњи, док принудна лиценца има дејство само на територији оне државе која ју је издала.

Друго, подносилац захтева принуђен је да захтев за такву лиценцу подноси посебно у свакој држави чланици, што подразумева и време и новац. Оваква ситуација вероватно ће утицати на то да заинтересована страна изабере само неколико држава у којима ће тражити лиценцу. Иако су услови за добијање принудних лиценци у различитим државама чланицама засновани на одредбама ТРИПС-а,³³ национална законодавства се и даље разликују. Дакле, подносилац захтева ће се суочити са мноштвом различитих услова за добијање принудне лиценце, као и различитим висинама накнаде у различитим државама чланицама.³⁴

Сходно томе, лиценце неће бити једнако доступне на територији свих држава чланица које учествују у ближој сарадњи. У случају принудне лиценце у јавном интересу овакво решење је прихватљиво. Међутим, када је реч о лиценци у случају зависног проналазак, решење на основу кога лиценце нису доступне под истим условима на територији свих држава чланица, у супротности је самом сврхом принудне лиценце. У овом другом случају, принудна лиценца омогућава да се превазиђу ситуације када носилац основног патента одбије да изда лиценцу власнику патента за зависни проналазак који представља унапређење основног патента. Да би патент за зависни проналазак којим се унапређује основни патент постао комерцијалан и конкурентан, принудна лиценца мора имати једнако дејство на територији свих држава чланица које учествују у ближој сарадњи.³⁵

32 R. Hilty, T. Jaeger, M. Lamping, H. Ullrich, *нав. дело*, стр. 3.

33 TRIPS, чл. 31 ст. 1.

34 N. Mahek, *нав. дело*, стр. 48.

35 H. Ullrich, *нав. дело*, стр. 35.

Треће, неравноправном положају између носиоца основног патента и носиоца патента за зависни проналазак који представља значајан технолошки напредак од економског значаја у односу на проналазак заштићен основним патентом доприноси и сам правосудни систем унитарне патентне заштите. На основу СЈПС, носилац патента може да поднесе једну тужбу за повреду ЈПС која има дејство на територији свих држава чланица које учествују у ближој сарадњи, док проналазач зависног проналазак, мора да иде од државе чланице до државе чланице и пред различитим судовима или управним органима води различите поступке како би добио довољан број територијално ограничених лиценци.³⁶ Дакле, носилац патента и подносилац захтева за принудну лиценцу немају на располагању ни приближно једнака средства. Стога се чини да, овако конципирана, принудна лиценца неће бити ефикасна.³⁷

Ослањање унитарног патента на националне прописе, када је реч о принудној лиценци, води ка даљој фрагментацији тржишта и у супротности је са унитарним дејством коме унитарни патент тежи.

IV Фрагментација система унитарне патентне заштите

Када говоримо о фрагментацији система унитарне патентне заштите, могу се разликовати два типа фрагментације, територијална и материјална фрагментација.

Што се тиче територијалне фрагментације, она је превасходно узрокована применом инструмента ближе сарадње. У овом тренутку, тешко је оценити какав ће утицај имати ближа сарадња на унитарну природу патента. Да ли ће ближа сарадња трајно онемогућити јединство унитарног патента на територији целе Уније или је она само привре-

36 Један од проблема који ће различити судови или управни органи морати да реше је одређивање накнаде за националне принудне лиценце, при чему је свака ограничена на национално тржиште и мора одговарати његовим потребама и захтевима, као и значају који основни и зависни патенти имају на том тржишту. Концепт патента са унитарним дејством на јединственом тржишту имплицира униформну висину накнаде. Међутим, поставља се питање који ће суд (или управа) први да одреди висину накнаде и да ли ће остали следити његову процену. Вид. Н. Ullrich, *нав. дело*, стр. 35.

37 На послетку, носиоцу основног патента мора се дозволити да користи зависни патент, а носилац патента за зависни проналазак мора бити у могућности да користи основни патент, наравно све у интересу проналазаштва уопште. Ова ситуација регулисана институтом унакрсне лиценце. Дакле, додела принудних лиценци за основни патент условљена доделом лиценце за завистан патент носиоцу основног патента. И ово је један од разлога (између осталих) зашто су претходни покушаји успостављања патента Уније другачије регулисали материју принудне лиценце. Вид. Н. Ullrich, *нав. дело*, стр. 35.

мени инструмент, који ће, на послетку, мотивисати државе чланице, које се иницијално нису укључиле у ближу сарадњу, да јој се прикључе, остаје да се види. Аргумент да немогућност држава чланица, које не учествују у ближој сарадњи, да утичу на доношење одлука у оквиру унитарне патентне заштите може бити мотивациони фактор за те земље да јој се прикључе, чини се да је потврђен на примеру Италије. Ова земља иницијално није желела да укључи у ближу сарадњу, а најновији повољан став Италије у вези са евентуалним прикључењем ближој сарадњи заснован је преваходно на претпоставци да би то било корисно за италијанску индустрију пошто ће, у сваком случају, бити приморана да користи унитарни патентни систем да би добила патентну заштиту у другим земљама.³⁸

Поред територијалне фрагментације, европски патентни пејзаж карактерише и материјална фрагментација. Ова фрагментација узрокована је, с једне стране, применом принципа слободе избора приликом опредељења за систем патентне заштите и, с друге стране, упућивањем на одредбе националних законодавстава држава чланица ЕУ.

Принцип слободе избора омогућава будућем носиоцу патента да изабере систем који најбоље одговара његовим средствима и интересима. Када унитарна патентна заштита почне да се примењује, у Европи, ће постојати четири различита система патентне заштите проналазака. То су: национални патент за који је надлежан национални суд, затим, европски патент који је изузет из надлежности ЈПС и за који је надлежан национални суд, европски патент за који је надлежан ЈПС и европски патент са унитарним дејством за који је надлежан ЈПС. Дакле, сам принцип слободе избора нема негативну конотацију у смислу да је погодан за будућег носиоца патента. Ипак, друга страна медаље је да ће се ова четири нивоа патентне заштите проналазака у ЕУ преклапати и узроковати паралелна правила и надлежности судова што ће доприносити фрагментацији европског патентног пејзажа.³⁹

Када је реч о упућивању на одредбе националног законодавстава у погледу повреда и ограничења унитарног патента, предвиђено је да ће одговарајући прописи држава чланица бити хармонизовани у складу са СЈПС. У том смислу, бар формално ово упућивање на националне прописе није спорно и не мора нужно доприносити даљој материјалној фрагментацији европског патентног пејзажа. Ипак, требало би сачекати почетак примене унитарне патентне заштите да се види како ће то функционисати.

38 „Italian government looks favourably on joining Unitary Patent“, доступно на адреси: <http://www.sib.it/en/news-and-events/news/1007.html>, 6.4.2015.

39 N. Machek, *нав. дело*, стр. 59.

Међутим, што се тиче права ранијег корисника, патента као предмета својине и принудних лиценци, овде нема ни назнака о хармонизацији националних прописа. Иако су се и најоштрији критичари овако конципираног система унитарне патентне заштите⁴⁰ сложили са тиме да су нека упућивања на националне прописе неизбежна, чини се да овакав унитарни патентни пакет не обезбеђује минимум униформности заштите и транспарентности за учеснике на тржишту. Након свих компромиса, оно што је остало од великог пројекта успостављања јединственог система заштите проналазака у ЕУ је патентни пакет који садржи само онолико карактеристика права Уније које су неопходне да би систем функционисао. За сва остала питања, нови систем патентне заштите проналазака у Европи ослања се на међународно и национално право. Овакаво решење ипак није оно што се очекивало, посебно посматрано у контексту растућег значаја преноса и лиценци и повећане потребе за транспарентношћу и једнаким приступом свих учесника на тржишту како би Европа постала конкурентнија на светском тржишту.⁴¹

V Закључни осврт

Као што често бива у Европској унији, и европски патент са унитарним дејством резултат је типичног европског компромиса. Иако је на почетку пројекат о успостављању јединственог система заштите проналазака у Европи био амбициозан, како је време одмицало, предлог се мењао у смислу да је све више питања бивало регулисано упућивањем на међународно право и национална права држава чланица. С обзиром на то да су многи ранији покушаји успостављања патента ЕУ завршени неуспехом, чини се да се законодавац ЕУ плашио да ће и овај пројекат пропасти. Осим тога, цела замисао почела је да подсећа на „Чекајући Годо“, те је на послетку прихваћено решење које садржи само онолико права Уније колико је потребно да би систем унитарне патентне заштите уопште могао да функционише.⁴²

Све у свему, јасно је да унитарни патент донекле заостаје у односу на оно што његово име обећава. Ипак, док нека од размотрених питања представљају озбиљну претњу фрагментацији патентног пејзажа у ЕУ (на пример, у случају примене националних прописа приликом издавања принудних лиценци), нека су, у јавној расправи, преувеличана и вероватно неће утицати на унитарну природу унитарног патента. Уосталом,

40 R. Hilty, T. Jaeger, M. Lamping, H. Ullrich, *нав. дело*, стр. 2.

41 Hans Ullrich, „Harmonizing Patent Law: The Untamable Union Patent“, доступно на адреси: http://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=2027920, 6.4.2015, стр. 37.

42 N. Machek, *нав. дело*, стр. 59.

када унитарани патент почне да се примењује, пракса ће најбоље указати на мањкавости система унитарне патентне заштите, те ће се временом неки аспекти заштите мењати у смислу њиховог усклађивања са потребама корисника.

Упркос томе што је, и у доктрини и у пракси, и даље пристан скептични тон,⁴³ чињеница је да ће, уколико довољан број држава чланица ратификује СЈПС, таксе не буду превисоке, а судије ЈПС компетентне, унитарна патентна заштита представљати напредак у односу на постојећи систем заштите проналазака или ће му бар бити озбиљна алтернатива.

Jelena ČERANIĆ, PhD

Assistant Professor at the Faculty of Law of the University of Banja Luka
Research Associate at the Institute of Comparative Law in Belgrade

APPLICATION OF NATIONAL LAWS OF EU MEMBER STATES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE UNITARY PATENT PROTECTION SYSTEM

Summary

In June 2012 the European Council removed from the Draft Regulation implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection the articles which dealt with direct infringements, indirect infringements and limitations. This decision was greeted with strong discontent by the European parliament. In December 2012 a compromise was reached by introducing a new article according to which the Unitary Patents award their proprietors with the right to prevent third parties from committing acts against which the patent provides protection in participating Member States. These acts are to be defined by the Unitary Patent law of the respective Member States. This provision has caused a great amount of debate. The concern was whether the application of national laws would lead to the diverse national variations in substance and interpretation, contrary to the stipulated unitary nature of the patent. The law to be applied to the Unitary Patent as regards the acts against which the patent provides protection will be determinate by the Agreement on Unified Patent Court. Otherwise, references to original national laws are also envisaged as regards prior user rights, the Unitary Patent as an object of prop-

43 Вид. R. Hilty, T. Jaeger, M. Lamping, H. Ullrich, *нав. дело*.

erty and compulsory licenses. Therefore, this paper presents an attempt to assess wheatear and to what extent the references to the national laws contribute to further fragmentation of the patent protection system in EU.

Key words: *Unitary Patent, European Union, national provisions, unitary effect, fragmentation.*